

BEHÇET UZ

(1893-1986)

“Hekimlik bilgisiyle yalnız hastaları değil, bir kenti ve ülkenin geleceğini iyileştirdi.”

Dr. Behçet Salih Uz, 1893 yılında Denizli'nin Buldan ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Buldan'da, lise öğrenimini İzmir İdadisinde tamamladıktan sonra İstanbul Tıp Fakültesine girdi. Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı nedeniyle kesintilere uğrayan tıp eğitimini 1918 yılında tamamladı. Savaş sırasında tabip muavini olarak görev yaptı; öğrenciliğinin son döneminde Şişli Etfal Hastanesinde çalıştı.

Mezuniyetinin ardından İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Kliniğinde Prof. Dr. Kadri Reşit Paşa'nın yanında asistanlık yaptı. Bir süre Şişli Etfal Hastanesi ve İstanbul Tıp Fakültesinde görev aldıktan sonra hekimlik yapmak üzere işgal altındaki İzmir'e geldi. Aydın Şimendifer Kumpanyası başhekim yardımcılığı, İzmir Kızılçullu Amerikan Koleji hekimliği, Çocuk Esirgeme Kurumu Polikliniği hekimliği ve İzmir Memleket Hastanesi Çocuk Kliniği şefliği gibi görevlerde bulundu.

Hekimliği yalnızca hastalanan insanı tedavi etmek olarak görmedi; sağlıklı bir toplumun temiz suya, güvenli konuta, iyi beslenmeye, eğitime ve sağlıklı bir kent çevresine gereksinim duyduğuna inanıyordu. İzmir'de yürüttüğü çalışmaların ortak noktası da bu geniş halk sağlığı anlayışı oldu.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında verem, Türkiye'nin en önemli halk sağlığı sorunlarından biriydi. Behçet Uz, İzmir'de veremle mücadeleyle yönelik örgütlenme çalışmalarını 1922 yılında başlattı. Onun öncülüğünde kurulan İzmir Verem Mücadele Cemiyeti Hayriyesi, 18 Şubat 1923'te faaliyetlerine başladı. Cumhuriyet döneminin ilk verem savaş derneği kabul edilen cemiyet; halkı verem konusunda bilgilendirmeyi, hastalığın yayılmasını önlemeyi ve dispanserler kurulmasına öncülük etmeyi amaçlıyordu.

Behçet Uz, veremle mücadelenin yalnızca hastane ve dispanserlerle yürütülemeyeceğini görmüş; yayınlar, konferanslar ve toplumsal eğitim çalışmalarıyla halkın hastalık konusunda bilinçlendirilmesine önem vermişti. Uzun yıllar İzmir Tıp Cemiyeti ve Etıbbı Odası başkanlıklarını da yürüterek mesleki örgütlenmeye katkıda bulundu.

1923 yılında düzenlenen Birinci İzmir İktisat Kongresi'nin hazırlık ve düzenleme çalışmalarında görev aldı. Böylece sağlık, ekonomi ve toplumsal kalkınma arasındaki güçlü ilişkiyi daha Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında çalışmalarına yansıttı.

1930 yılında yürürlüğe giren Belediye Kanunu'nun ilk uygulama döneminde İzmir Belediye Meclisine seçildi ve daimi encümeninde görev aldı. 10 Kasım 1931'de İzmir Belediye Başkanı oldu ve bu görevi on yıl boyunca sürdürdü.

Görevi devraldığında İzmir, 1922 yangınının ağır izlerini taşıyor; kentin büyük bir bölümü yıkılmış, nüfusu azalmış, belediyenin gelirleri düşmüş ve temel kamu hizmetleri aksar duruma gelmişti. Behçet Uz, İzmir'i yalnızca binaları ve yollarıyla değil, insanların bedensel, sosyal ve kültürel gereksinimleriyle birlikte ele aldı.

BEHÇET UZ

Belediye başkanlığı döneminde sokakların temizlenmesi, içme suyu kaynaklarının geliştirilmesi, bataklıkların kurutulması, bulaşıcı hastalıklarla mücadele, aşılama ve tecrit uygulamaları, dispanser hizmetleri, esnafın sağlık kontrolleri ve yoksul hastaların tedavisi için kapsamlı çalışmalar yürütüldü.

Aynı dönemde Fevzi Paşa Bulvarı başta olmak üzere yeni yollar ve bulvarlar açıldı; pazar yerleri, çocuk bahçeleri, parklar ve sosyal alanlar oluşturuldu. Cumhuriyet Meydanı ile Atatürk Anıtı kentin simge alanları hâline geldi. Santral Garajı kuruldu, altyapı hizmetleri geliştirildi ve belediyenin ağır borç yükü azaltıldı.

En büyük eserlerinden biri, 1922 yangınından kalan geniş alan üzerinde kurulan Kültürpark oldu. Behçet Uz, Avrupa'daki kent parkları ve fuar alanlarından esinlenerek İzmir'in ortasında halkın nefes alabileceği, eğitim, kültür, sanat, spor ve ticaretin bir araya geleceği çağdaş bir yaşam alanı tasarladı. 1936 yılında açılan Kültürpark ve burada gelişen İzmir Enternasyonal Fuarı, yalnızca İzmir'in değil, genç Cumhuriyet'in dünyaya açılan simgelerinden biri oldu.

Bir çocuk hekimi olan Behçet Uz'un en büyük hayallerinden biri İzmir'e modern bir çocuk hastanesi kazandırmaktı. Bugün kendi adını taşıyan Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesinin temelini, çocuklara adanmış anlamlı bir günde, 23 Nisan 1938'de attı.

Yaklaşık 900 bin liralık keşif bedeli bulunan hastanenin inşasına, belediye, valilik ve halktan toplanan 30 bin liralık kaynakla başlandı. Behçet Uz, Sağlık Bakanlığı döneminde eksiklerin tamamlanmasını sağladı ve hastane 2 Nisan 1947'de Başbakan Recep Peker'in katıldığı törenle hizmete açıldı. Kurum, aradan geçen yıllar boyunca milyonlarca çocuğa sağlık hizmeti sunarak onun toplumcu hekimlik anlayışını yaşatmayı sürdürdü.

Belediye başkanlığının ardından 1941'de Denizli milletvekili seçildi. 1942–1943 yıllarında Ticaret Bakanlığı yaptı. Daha sonra 1946–1948 ve 1954–1955 yılları arasında iki ayrı dönemde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı olarak görev aldı.

İlk bakanlık döneminde hazırladığı Birinci On Yıllık Millî Sağlık Planı, Cumhuriyet tarihinin ilk kapsamlı yazılı sağlık planı olarak kabul edildi. Plan, Türkiye'yi sağlık bölgelerine ayırmayı; her bölgede sağlık kurumları kurmayı, yeterli ve nitelikli sağlık personeli yetiştirmeyi ve ülkenin en ücra köşesinde yaşayan insanların sağlık hizmetlerine eşit biçimde ulaşmasını sağlamayı amaçlıyordu.

Plan hükûmet değişikliği nedeniyle yasalaşmasa da sağlık hizmetlerinin ülke çapında örgütlenmesi, koruyucu hekimliğin güçlendirilmesi ve hizmetin kırsal bölgelere ulaştırılması yönündeki yaklaşımı sonraki sağlık politikalarını etkiledi. İkinci bakanlık döneminde hazırladığı Millî Sağlık Programı ve Sağlık Bankası çalışmalarıyla bu hedefleri geliştirmeyi sürdürdü.

Behçet Uz; farklı dönemlerde Denizli ve İzmir milletvekili olarak parlamentoda görev yaptı. Siyasi yaşamının ardından sivil toplum ve toplum sağlığı çalışmalarını sürdürdü. 19 Mayıs 1986'da İzmir'de yaşamını yitirdi.

Dr. Behçet Uz, hekimlikten kazandığı bakışı kentin sokaklarına, parklarına, hastanelerine ve ülkenin sağlık politikalarına taşıdı. Onun için halk sağlığı yalnızca hastalıkların tedavisi değil; temiz, güvenli, eğitilmiş, kültürle buluşan ve geleceğe umutla bakan bir toplumun kurulmasıydı.

Bugün İzmir'in bulvarlarında, Kültürpark'ta, İzmir Enternasyonal Fuarı'nda ve kendi adını taşıyan çocuk hastanesinde onun hizmet anlayışının izleri yaşamaya devam ediyor. Doğduğu Buldan'da hizmet vermeyi sürdüren Buldan Göğüs Hastalıkları Hastanesi de yaşamını halk sağlığına adan Dr. Behçet Uz'un hatırasını yeni kuşaklara taşıyor.